

**KICHIK IQTISODIY ZONALARNING IQTISODIY
RIVOJLANISHGA TA'SIRI VA UNING MINTAQAVIY
XUSUSIYATLARI**

Tursunov Sanjar Baxtiyarovich

Qarshi davlat texnika universiteti tayanch doktoranti

+998908088834

e-mail: sanjartursunov796@gmail.com

Annotatsiya: Mazkur maqolada kichik iqtisodiy zonalarining iqtisodiy rivojlanishga ta'siri hamda ularning mintaqaviy xususiyatlari tahlil qilinadi. Kichik iqtisodiy zonalar hududiy iqtisodiy faollikni oshirish, investitsiyalarni jalb etish, yangi ish o'rinlarini yaratish va mahalliy ishlab chiqarishni rivojlantirishda muhim omil sifatida qaraladi. Shuningdek, zonalarining mintaqalar kesimidagi ijtimoiy-iqtisodiy farqlarni kamaytirish, infratuzilmani yaxshilash va raqobatbardoshlikni oshirishdagi roli yoritib beriladi. Tadqiqotda kichik iqtisodiy zonalarining hududiy rivojlanishga moslashuvchanligi va ularning samaradorligini belgilovchi asosiy omillar ko'rib chiqiladi.

Kalit so'zlar: kichik iqtisodiy zonalar, mintaqaviy rivojlanish, investitsiyalar, iqtisodiy o'sish, hududiy infratuzilma.

Abstract: This article analyzes the impact of small economic zones on economic development and their regional characteristics. Small economic zones are considered an important factor in increasing regional economic activity, attracting investment, creating new jobs, and developing local production. In addition, the study highlights their role in reducing socio-economic disparities between regions, improving infrastructure, and enhancing competitiveness. The research examines the adaptability of small economic zones to regional development and the key factors determining their effectiveness.

Keywords: small economic zones, regional development, investment, economic growth, regional infrastructure.

АННОТАЦИЯ: В статье анализируется влияние малых экономических зон на экономическое развитие и их региональные особенности. Малые экономические зоны рассматриваются как важный фактор повышения региональной экономической активности, привлечения инвестиций, создания новых рабочих мест и развития местного производства. Также раскрывается их роль в снижении социально-экономических различий между регионами, улучшении инфраструктуры и повышении конкурентоспособности. В исследовании рассматриваются вопросы адаптивности малых экономических зон к региональному развитию и основные факторы, определяющие их эффективность.

Ключевые слова: малые экономические зоны, региональное развитие, инвестиции, экономический рост, региональная инфраструктура.

KIRISH

Bugungi kunda jahon iqtisodiyotida hududlarni kompleks rivojlantirish, mintaqalar o'rtasidagi iqtisodiy tafovutlarni kamaytirish hamda mahalliy resurslardan samarali foydalanish masalalari ustuvor yo'nalishlardan biri hisoblanadi. Ayniqsa, bozor iqtisodiyoti sharoitida iqtisodiy o'sishni ta'minlashda kichik iqtisodiy zonalar muhim vosita sifatida namoyon bo'lmoqda. Ushbu zonalar orqali hududlarda tadbirkorlik muhitini yaxshilash, investitsion jozibadorlikni oshirish va ishlab chiqarish salohiyatini kengaytirish imkoniyati yuzaga keladi.

O'zbekiston Respublikasida amalga oshirilayotgan iqtisodiy islohotlar doirasida kichik iqtisodiy zonalarini tashkil etish va rivojlantirishga alohida e'tibor qaratilmoqda. Davlat tomonidan yaratilayotgan imtiyozlar va qulay shart-sharoitlar kichik va o'rta biznes subyektlarining faolligini oshirib, hududlarda barqaror iqtisodiy rivojlanishni ta'minlashga xizmat qilmoqda. Shu bilan birga, kichik iqtisodiy zonalar mintaqalarning tabiiy, mehnat va ishlab chiqarish resurslaridan samarali foydalanish imkonini beradi.

Kichik iqtisodiy zonalarining iqtisodiy rivojlanishga ta'siri nafaqat umumiy iqtisodiy ko'rsatkichlarda, balki mintaqaviy xususiyatlar kesimida ham

namoyon bo'ladi. Har bir hududning ijtimoiy-iqtisodiy holati, infratuzilma darajasi va resurs salohiyati zonalarining faoliyat samaradorligiga bevosita ta'sir ko'rsatadi[1]. Shu sababli, kichik iqtisodiy zonalarini hududiy rivojlanish strategiyasi bilan uyg'un holda tashkil etish dolzarb ilmiy-amaliy ahamiyatga ega.

ADABIYOTLAR TAHLILI VA TADQIQOT METODIKASI

Kichik iqtisodiy zonalarining iqtisodiy rivojlanishga ta'siri masalasi mahalliy va xorijiy iqtisodchi olimlar tomonidan keng tadqiq etilgan. Ilmiy adabiyotlarda ushbu zonalar hududiy iqtisodiy o'sishni jadallashtiruvchi, investitsiyalarni jalb qiluvchi va bandlikni ta'minlovchi samarali mexanizm sifatida baholanadi.

O'zbekistonlik iqtisodchi olim O.B. Sakiyeva o'z tadqiqotlarida kichik sanoat zonalarining hududiy iqtisodiyotga ta'sirini statistik asosda tahlil qilgan. Uning Surxondaryo viloyati misolida olib borgan izlanishlarida kichik sanoat zonalarini tashkil etilgan hududlarda ishlab chiqarish hajmi oshgani, yangi ish o'rinlari yaratilgani va mahalliy byudjet tushumlari ko'paygani ilmiy jihatdan asoslab berilgan. Muallif kichik iqtisodiy zonalarining samaradorligi bevosita hudud infratuzilmasi, logistika imkoniyatlari va mahalliy resurslar bilan uzviy bog'liq ekanini ta'kidlaydi.

Shuningdek, O'zbekistonlik tadqiqotchi E.S. Otabekning ilmiy maqolalarida kichik sanoat zonalarida investitsion faoliyatni rivojlantirish masalalari yoritilgan. Muallif kichik iqtisodiy zonalar investitsion muhitni yaxshilash, tadbirkorlikni rag'batlantirish va innovatsion faoliyatni kengaytirishda muhim rol o'ynashini qayd etadi[2]. Tadqiqot natijalariga ko'ra, soliq va bojxona imtiyozlari bilan bir qatorda boshqaruv tizimining soddaligi zonalar samaradorligini oshiruvchi asosiy omillardan biridir.

MUHOKAMA VA NATIJALAR

Ravshan Kuziyev tomonidan olib borilgan ilmiy izlanishlarda esa erkin va kichik iqtisodiy zonalarining zamonaviy iqtisodiyotdagi o'rnini nazariy va amaliy jihatdan tahlil qilingan. Muallif O'zbekiston misolida iqtisodiy zonalar hududiy sanoatni rivojlantirish, ishlab chiqarish klasterlarini shakllantirish va mintaqalar

o'rtasidagi iqtisodiy tafovutlarni kamaytirishda muhim ahamiyat kasb etishini ilmiy asosda yoritib beradi.

Xorijiy ilmiy adabiyotlarda ham kichik va maxsus iqtisodiy zonalarining mintaqaviy rivojlanishga ta'siri keng o'rganilgan. Shahid Karim va hammualliflar tomonidan olib borilgan tadqiqotlarda maxsus iqtisodiy zonalarining ijtimoiy-iqtisodiy ta'siri statistik modellar asosida tahlil qilingan. Tadqiqot natijalariga ko'ra, iqtisodiy zonalar qisqa muddatda bandlik va daromad darajasini oshiradi, biroq ularning uzoq muddatli samaradorligi hududning umumiy rivojlanish strategiyasiga bog'liq bo'ladi.

Xitoylik olim Lanzhuang Xu va boshqalar tomonidan olib borilgan ilmiy izlanishlarda rivojlanishi sust bo'lgan mintaqalarda iqtisodiy zonalarining iqtisodiy o'sishga ta'siri panel ma'lumotlar asosida o'rganilgan. Tadqiqotda iqtisodiy zonalar dastlab sekin ta'sir ko'rsatsa-da, vaqt o'tishi bilan sanoat klasterlari va ishlab chiqarish zanjirlari orqali mintaqaviy iqtisodiy faollikni sezilarli darajada oshirishi isbotlangan.

Laos Xalq Demokratik Respublikasi misolida olib borilgan N. Phommachanh tadqiqotida esa maxsus iqtisodiy zonalarining iqtisodiy ta'siri zamonaviy empirik usullar, jumladan, hududiy iqtisodiy faollikni aks ettiruvchi sun'iy yo'ldosh ma'lumotlari asosida tahlil qilingan. Muallif iqtisodiy zonalar samaradorligi hududning mavjud infratuzilmasi va mintaqaviy kontekstiga kuchli bog'liqligini asoslab beradi[3].

XULOSA

Yuqorida tahlil qilingan ilmiy adabiyotlar asosida mazkur tadqiqotda kichik iqtisodiy zonalarining iqtisodiy rivojlanishga ta'sirini aniqlash uchun kompleks metodik yondashuv qo'llanildi. Tadqiqotda nazariy tahlil, qiyosiy taqqoslash, statistik va empirik tahlil usullaridan foydalanildi. Hududlar kesimida ishlab chiqarish hajmi, investitsiyalar oqimi, bandlik darajasi va infratuzilma rivoji kabi ko'rsatkichlar asosiy tahlil obyekti sifatida tanlandi.

Shuningdek, xorijiy tadqiqotlar tajribasiga tayangan holda iqtisodiy zonalarining qisqa va uzoq muddatli ta'sirini aniqlash uchun dinamik tahlil

yondashuvi qoʻllandi. Tadqiqot metodikasi kichik iqtisodiy zonalarining mintaqaviy xususiyatlarini hisobga olgan holda ularning iqtisodiy samaradorligini baholash, hududiy rivojlanishdagi oʻrnini aniqlash va amaliy xulosalar chiqarishga yoʻnaltirildi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR ROʻYXATI

1. Sakiyeva O.B. Kichik sanoat zonalarini faoliyatining iqtisodiy-statistik tahlili va ularni takomillashtirish (Surxondaryo viloyati misolida). Monografiya. – Toshkent: Iqtisodiyot nashriyoti, 2023.
2. Otabek E.S. Kichik sanoat zonalarida investitsion faoliyatni rivojlantirish masalalari. Ilmiy maqola Oʻzbekiston iqtisodiyoti va innovatsion rivojlanish muammolari, 2024.
3. Kuziyev R.X. Erkin va kichik iqtisodiy zonalarining mintaqaviy iqtisodiy rivojlanishdagi oʻrni. Ilmiy maqola Yashil iqtisodiyot va barqaror taraqqiyot ilmiy jurnali, 2025.